

10. La literatura

els gèneres literaris	<i>literární žánry</i>
les belles lletres	<i>beletrie</i>
la prosa	<i>próza</i>
la poesia	<i>poezie</i>
el teatre	<i>divadlo</i>
la literatura	<i>literatura</i>
rosa	<i>růžová knihovna</i>
especialitzada	<i>odborná</i>
didàctica	<i>didaktická</i>
infantil	<i>dětská</i>
juvenil	<i>pro mládež</i>
la prosa	<i>próza</i>
l'obra en prosa	<i>prozaické dílo</i>
el prosista	<i>prozaista</i>
el subgènere	<i>podžánr</i>
la novel·la	<i>román</i>
històrica	<i>historický</i>
social	<i>sociální</i>
psicològica	<i>psychologický</i>
realista	<i>realistický</i>
naturalista	<i>naturalistický</i>
utòpica	<i>utopický</i>
fantàstica	<i>fantastický</i>
rosa	<i>růžový</i>
epistemològica	<i>epistemologický</i>
d'aventures	<i>dobrodružný,</i>
de ciència ficció	<i>sci-fi</i>
policiàca	<i>detektivka</i>
la novel·la curta/breu	<i>krátký román</i>
el novel·lista	<i>romanopisec</i>

el conte	<i>povídka</i>
el relat breu	<i>krátký příběh</i>
el conte de fades/infantil	<i>pohádka</i>
la llegenda	<i>legenda</i>
el mite	<i>mýtus</i>
la mitologia	<i>mytologie</i>
l'assaig	<i>esej</i>
l'assagista	<i>esejista</i>
el tractat	<i>traktát</i>
el llibre de viatges	<i>cestopis</i>
la biografia, l'autobiografia	<i>biografie, autobiografie</i>
el diari, la memòria	<i>deník, paměti</i>
la crònica	<i>kronika</i>
la falla	<i>bajka</i>
la poesia, el poeta, la poetessa	<i>poezie, básník, básnířka</i>
lírca, èpica, dramàtica	<i>lyrická, epická, dramatická</i>
el poema	<i>báseň</i>
l'oda, l'elegia, l'Ègloga	<i>óda, elegie, ekloga</i>
la sàtira, l'epigrama, l'epitalami	<i>satira, epigram, epithalamia</i>
el sonet	<i>sonet,</i>
l'epopeia, el cantar de gesta, el romanç	<i>epos, epická báseň, romance</i>
la mètrica, el vers	<i>metrika, verš</i>
l'al·literació	<i>aliterace</i>
la rima	<i>rým</i>
regular x irregular	<i>pravidelný x nepravidelný</i>
consonant x assonant	<i>konsonantní x asonantní</i>
rimen els parells i queden lliures els imparells	<i>sudé verše a liché zůstávají bez rýmu</i>
el díctic	<i>dvojverší</i>
l'octosíl·lab	<i>osmislabičný</i>
l'hendecasíl·lab	<i>jedenáctislabičný</i>
l'alexandrí	<i>alexandrin</i>
el vers lliure	<i>volný verš</i>

la sinèresi x dièresi	<i>syneréza x dierese</i>
l'estrofa	<i>sloka</i>
el drama, l'obra de teatre	<i>drama, divadelní hra</i>
l'oratori	<i>oratorium</i>
el sermó	<i>kázání</i>
la composició	<i>kompozice</i>
la gènesi literària	<i>literární geneze</i>
el missatge de la novel·la	<i>poselství románu</i>
la intenció, f. artística	<i>umělecký záměr</i>
el punt de vista/la perspectiva	<i>hledisko / pohled</i>
el tractament del tema	<i>pojetí tématu</i>
el contingut, la forma	<i>obsah, forma</i>
el tema, el motiu	<i>téma, motiv</i>
el subtema, l'argument	<i>vedlejší téma, argument</i>
l'ambientació	<i>atmosféra</i>
la línia argumental/el fil narratiu	<i>děj / příběh</i>
la tècnica narrativa	<i>technika vyprávění</i>
el pla/ nivell narratiu	<i>plán / úroveň vyprávění</i>
el ritme lent, ràpid, gradual	<i>pomalé tempo, rychlé, gradující</i>
vertiginós, regular, dinàmic	<i>závratné, pravidelné, dynamické</i>
l'al·lusió a un fet històric	<i>odkaz na historický skutek</i>
l'esment d'un esdeveniment	<i>zmínění události</i>
la categoria narrativa	<i>kategorie vyprávění</i>
el temps, l'espai, el personatge	<i>čas, prostor, postava</i>
el narrador, la veu narrativa	<i>vypravěč, hlas vypravěče</i>
la presentació, el nus	<i>prezentace, zápletka</i>
el desenllaç, la digressió	<i>rozuzlení, odbočka</i>
l'estructura de l'obra, l'apartat	<i>struktura díla, část</i>
el material lingüístic	<i>jazykový materiál</i>
el recurs literari	<i>literární zdroj</i>
el trop	<i>tropus</i>
la hipèrbole	<i>nadsázka</i>
la personificació	<i>ztělesnění</i>

l'antítesi	<i>protiklad</i>
la creació	<i>tvorba</i>
centrar-se en/concentrar-se en una idea	<i>zdůraznit / soustředit se na myšlenku</i>
enfocar un problema	<i>zaměřit se na problém</i>
partir d'un fet	<i>vycházet ze skutečnosti</i>
basar-se en un esdeveniment	<i>na základě události</i>
inspirar-se en	<i>nechat se inspirovat</i>
estar inspirat per	<i>být inspirován (kým, čím)</i>
tractar de, sobre, sobre un personatge	<i>pojednávat o historické postavě</i>
històric	
retratar, descriure, pintar	<i>líčit, popisovat, barvitě popisovat</i>
oferir una visió/imatge	<i>poskytnout představu / obraz</i>
l'estudi, la investigació	<i>studium, výzkum</i>
evocar, donar vida a una escena	<i>vyvolat, ztvárnit scénu</i>
animar	<i>povzbudit</i>
detectar, buscar les arrels d'alguna cosa	<i>zjistit, hledat kořeny něčeho</i>
el personatge principal/secundari	<i>hlavní postava / vedlejší</i>
esquemàtic, estereotipat, pla,	<i>schematická, stereotypní, neutrální</i>
complex, ben perfilat	<i>komplexní, prokreslená</i>
positiu, idealitzat, mitificat	<i>pozitivní, idealizovaná, mytizovaná</i>
poc convincent	<i>nepřesvědčivá</i>
el protagonista	<i>hrdina/představitel</i>
l'antagonista	<i>antihrdina</i>
ser, estar concebut segons una visió	<i>být pojat podle nějaké vize</i>
ser el contrapunt negatiu	<i>negativní protiklad</i>
el paral·lelisme entre personatges	<i>paralely mezi postavami</i>
l'estil minuciós, polit	<i>precizní styl, vytříbený</i>
treballat, mediocre	<i>vypracovaný, průměrný</i>
barroer, artificial	<i>surový, umělý</i>
alambinat, complicat	<i>vypilovaný, složitý</i>
complex, senzill	<i>komplexní, jednoduchý</i>
espontani, viu, àgil	<i>spontánní, živý, svižný,</i>
artificiós, pompós	<i>vyumělkovaný, pompézní,</i>

barroc, redundant, confús, recarregat, parc, sobri, moderat concís, concret el lèxic, vocabulari elevat, culte erudit, ric, rebuscat, senzill, fàcil, corrent, vulgar, baix vznešená, erudovaná, bohatá, strojená, prostá, jednoduchá, běžná, vulgární slovní zásoba el to irònic, burleta, sarcàstic es nota certa influència de... el clixé, el tòpic la lectura es llegeix bé, es llegeix malament gaudir (de/amb) la lectura tenir una lectura agradable no avançar en la lectura enganxar l'argument lent, tediós l'emmirallament, la visió, l'objectiu realista x subjectiu desfigurat, dissimulat, deformat la crítica sagaç, intel·ligent, sense fona- ment, sense arguments el crític, conegut, consagrat coneixedor en la matèria els llibres la guia, el manual, el llibre de text el compendi, l'antologia, la selecció la literatura, el llibre de consulta el diccionari, l'enciclopèdia l'atles, el material gràfic el llibre de butxaca l'edició econòmica, de luxe l'edició enquadernada amb tapes dures la tapa, el llom	<i>barokní, redundantní, zmatečný, těžký střídmý, střizlivý, umírněný stručný, konkrétní lexikum, vznešená, erudovaná, bohatá, strojená, prostá, jednoduchá, běžná, vulgární slovní zásoba ironický tón, uštěpačný, sarkastický je patrný vliv ... klišé, téma četba dobře se čte, čte se špatně požitek z četby příjemně si počít čtení drhne zaujmout těžkopádný argument, nudný odraz, vize, cíl realistický x subjektivní znetvořený, skrytý, zkreslený bystrá, inteligentní, nepodložená kritika, bez argumentů kritik, známý, uznávaný oboru znalý knihy přůvodce, manuál, učebnice výbor, antologie, výběr literatura, příručka slovník, encyklopedie atlas, grafický materiál kapesní vydání levné vydání, luxusní vydání pevná vazba obal, hřbet</i>
---	---

la portada, la solapa	<i>přední strana, vnitřní část přebalu</i>
enquadernat en pell	<i>vázané v kůži</i>
la fulla	<i>list</i>
el paper	<i>papír</i>
la bíblia	<i>Bible</i>
el paper de qualitat, el paper cuixé	<i>kvalitní papír, křídový papír</i>
la introducció, la dedicatòria	<i>úvod, věnování</i>
el prefaci, el pròleg, l'índex, el contingut, l'apèndix	<i>předmluva, obsah, příloha</i>
l'epíleg	<i>epilog</i>
la biblioteca	<i>knihovna</i>
el fitxer/ l'arxiu/l'arxivador	<i>složka /spis/ kartotéka</i>
el catàleg	<i>katalog</i>
arxivar, registrar, catalogar, signar	<i>archivovat, zaznamenávat, katalogizovat, signovat</i>
la fitxa, la signatura, el registre	<i>karta, signatura, záznam</i>
l'entrada per autor, títol, tema	<i>dle autora, názvu, tématu</i>
el fons (bibliogràfic)	<i>fond (bibliografický)</i>
la sala (de lectura, d'estudi)	<i>čítárna, studovna</i>
l'armari, la prestatgeria	<i>skříň, poličky</i>
el carnet de la biblioteca	<i>čtenářský průkaz</i>
agafar en préstec un llibre a la biblioteca	<i>vypůjčit si v knihovně knihu</i>
emplenar la fitxa de préstec	<i>vyplnit výpůjčku</i>
prorrogar el préstec, renovar un llibre	<i>prodloužit výpůjčku</i>
excedir la data de devolució	<i>překročit termín výpůjčky</i>
centrar-se en/concentrar-se en una idea	<i>zdůraznit / soustředit se na myšlenku</i>

Premis literaris en català (s'indiquen només alguns)

Katalánské literární ceny (uvedeny jsou pouze některé)

Premis de narrativa, novel·la i prosa *Ceny za prózu*

Prudenci Bertrana	<i>Cena Prudenceho Bertrany</i>
Joanot Martorell	<i>Cena Joanota Martorella</i>
Josep Pla	<i>Cena Josepa Pla</i>
Sant Jordi	<i>Cena Sant Jordi</i>
Ramon Llull	<i>Cena Ramona Llulla</i>
Mercè Rodoreda	<i>Cena Mercè Rodoredy</i>

Premis de poesia	<i>Ceny za poezii</i>
Ausiàs March	<i>Cena Ausiase Marcha</i>
Joan Alcover	<i>Cena Joana Alcovera</i>
Màrius Torres	<i>Cena Màriuse Torrese</i>
Carles Riba	<i>Cena Carlese Riby</i>
Jocs Florals de Barcelona	<i>Barcelonské Květinové hry</i>

Premis d'assaig	<i>Ceny za esej</i>
Joan Fuster	<i>Cena Joana Fustera</i>
Joan Maragall	<i>Cena Joana Maragalla</i>
Rovira i Virgili <i>Cena</i>	<i>Roviry i Virgiliho</i>

Altres premis	<i>Další ceny</i>
Llibreter	<i>Cena knihkupce</i>
Vidal Alcover de traducció	<i>Cena Vidala Alcovera za překlad</i>
Premi d'Honor de les Lletres Catalanes	<i>Čestná cena za katalánskou literaturu</i>
Premi Maria Àngels Anglada	<i>Cena Marie Àngels Anglady</i>

Frases fetes:

Venir amb històries/romanços

Ser contes de la vora del foc

Parlar com un llibre

Deixar els llibres

Text 1

Sovint m'han preguntat per què escric. Al principi contestava amb evasives, perquè ni jo ho sabia, o, si de cas, tenia la temptació d'etzibar un discurs més o menys solemnia sobre el fet literari. Ara, quan m'ho pregunten, em quedo amb les evasives però, al mateix temps, amb alguns elements de clarificació personal, perquè arriba un moment que m'adono que l'escriptura és, per a mi, un acte necessari de la mateixa manera que fa temps que ho és la lectura. Una cosa sí que la tinc clara: he arribat a l'escriptura a través de la lectura. Com a lector, obrir un llibre es converteix en l'acceptació de la invitació que en fa l'autor a entrar en el món de les seves reflexions i dels seus plantejaments estilístics. De la mateixa manera, escriure, per a mi, és la possibilitat de posar en ordre la meva vida interior i abocar, amb l'ajut de la gran metàfora que és la literatura, allò que penso, que m'amoïna, que temo, que espero, que m'alegra o m'entristeix. Amb un gran avantatge afegit: el mitjà que faig servir, el llenguatge, em permet un plantejament estètic que em plau cada vegada més. Els fonemes, els mots, les frases, els paràgrafs, són materials palpitanets, vius, que s'encadenen i adquireixen ritme i cadència propis i que, aquest és el miracle, adquireixen significat per ells mateixos.

Periòdicament a totes les literatures, s'enceten polèmiques sobre el nivell de qualitat literària del moment. I de manera fatal, s'estableixen dues posicions polaritzades: la dels que defensen que anem abocats al fracàs perquè tota la producció del moment és irrellevant, i la dels que consideren que no hi ha per tant i, fins i tot, esgrimeixen obres i noms concrets per evidenciar que hi ha qualitat. Més d'una vegada m'han invitat a participar activament en aquestes polèmiques però, encara que les considero útils (tota revisió és bona), també les considero estèrils per raons de caire personal que m'impedeixen introduir-m'hi. En parlo ara perquè tenen molt a veure amb la meva manera d'entendre la praxi literària.

Per a mi escriure és dubtar. Jo no em considero en possessió de cap veritat. Si de cas, en possessió d'opinions. Però en una polèmica, les posicions se simplifiquen i arriben a adquirir categoria de dogma. Això, personalment, em molesta. No crec que sigui just comparar corpus literaris que s'estan fent, que s'estan construint, amb corpus literaris acabats, païts i resituats en el seu context històric amb la facilitat que dóna el pas del temps per "recordar" només els punts àlgids de tota aquesta producció que ha acomplert el seu cicle i que ha estat ja analitzada pels estudiosos. Per altra banda, tampoc no estic satisfet amb gran part de la producció literària actual tot i que reconec que està més exposada a l'anàlisi a partir només de gustos personals dels consumidors. A més, l'èxit o el desastre de vendes pot influir en les valoracions, cosa que no passa quan ens referim a un llibre publicat fa seixanta anys. [...] També s'esdevé que, en una polèmica d'aquest caire, es polemitzar molt a partir dels gustos personals del polemista. Atesa aquesta experiència, comprenc molt bé que allò que escric agradi a uns, desagradi a uns altres i deixi

indiferents a uns tercers. És lògic. Però com els escriptors (els creadors, en general) tenim la cua de palla, desenfocuem les coses i ens és difícilíssim destriar les raons objectives de les manies personals, de les estratègies editorials, dels maudarinismes individuals o dels gustos del moment. És molt difícil ser objectiu. Per mi, ho deia abans, escriure és dubtar. És exposar les pròpies vacil·lacions i esperances; és una manera de viure. Crec que el temps anirà fent el seu sedàs i mentrestant em limito a trobar temps (personal) per enfrontar-me amb el full en blanc o a mig escriure, que és el que de debò m'apassiona.

Jaume Cabré. *Qui sóc i per què escric (fragment)*. In: <http://letra.uoc.edu/ca/autor/jaume-cabre/detall>.
Zhlédnuto: 13. 10. 2014

Activitats:

- Quin tipus de literatura t'agrada més llegir?
- Quin és el teu llibre preferit? Per què?
- Tens algun lloc preferit per a la lectura?
- Quina és l'època de l'any quan més llegeixes?
- Recordes el temps en què vas a aprendre a llegir i escriure? Qui i com t'en va ensenyar?
- Explica quina novel·la has llegit d'una tirada o quina t'ha costat molt d'acabar.
- Compres molts llibres o fas un ús freqüent de les biblioteques?
- Compres llibres per la portada?
- Et deixes recomanar llibres? Quin criteri fas servir per triar les teves lectures?
- Tens algun llibre signat per l'autor?
- Tens costum d'escriure algun diari personal? Escrius alguna vegada poemes, contes, històries, reflexions personals...?
- Creus que podries ser escriptor/a? Per què sí/no?
- Què aconsellaries a un nen o a una nena que et digués que de gran voldria ser escriptor o escriptora?